

הצעת מסלול סיור

שבמנהטן. זהו מבנה בעל סגנון אקלקטי החל מכיפות התוף הביזנטיות המצויות בשני אגפיו, וכלה בפרזול בעל סגנון הארט נבו. המבנה, שהוא המרכז של האגודה הנוצרית לגברים צעירים, מבטא את האחדות של שלוש הדתות, באמצעות הכתובות השונות בערבית, אנגלית ועברית וכן מצויה במגדל קפלת תפילה לשלוש דתות.

למבנה שלושה חלקים: אגף דרומי בו מצוי אולם ספורט ובריכת שחיה שהיתה הבריכה היחידה בירושלים עד לשנות החמישים והירושלמים שלמדו לשחות למדו כאן תורה זו. באגף הצפוני שוכן אולם קונצרטים שהיה משכנה הקבוע של תזמורת רשות השידור עד שעברה למשכנה החדש בתיאטרון ירושלים. המבנה המרכזי הוא מבנה סימטרי בו מצויה אכסניה במרכזו מגדל גבוה ועליו מפוסלת דמות מלאך בעל שש כנפים על פי חזונו של ישעיהו. מן המגדל, שאליו ניתן לעלות הן במעלית והן ברגל, נשקף מראה בלתי רגיל על כל ירושלים ובמזרח נראים ים המלח והרי מואב. כך מתברר שלושת האגפים את החומר והרוח. בחזית הבנין גן ובו נטועים 12 ברושים לציון שנים עשר השליחים וכן עצים משבעת המינים. מאחורי הבנין שכן מגרש הכדורגל המפורסם של ירושלים מגרש ימקא, מגרשה הביתי של בית"ר ירושלים שגם הוא עבר לאצטדיון טדי.

בבנין פסלים רבים ולכולם משמעות סימבולית. כדאי להתעכב ליד הכניסה ולשים לב לעיטורים העשירים ולפסיפס ירושלים מתוך מפת מידבא המונח בכניסה שמעליו אהיל בדמות כדור הארץ. כדאי להכנס פנימה ולשים לב לריהוט ולתקרות העץ. בהמשך כדאי לטייל לאורך המעבר המקורה המחבר בים האגפים ולשים לב לכותרות העמודים ולחיות השונות המפוסלות בהן. המבנה נחנך על ידי גנרל אלנבי בשנת 1933. מכאן נחצה את הכביש אל עבר מלון המלך דוד.

פאר בסגנון פיניקי אשורי וחיתי

אין ספק שכתליו של המלון ראו ועשו היסטוריה. כאשר הבריטים קבעו את הבירה בירושלים, ואורחים ופקידים רמי מעלה פקדו את העיר לא נמצא

שלושים שנות השלטון הבריטי על ירושלים העלו את העיר מדרגה נוספת בתהליך הפיכתה לעיר מערבית מודרנית. הבריטים החזירו לירושלים את מעמדה כעיר בירה, לאחר שבמשך למעלה משבע מאות שנים, מאז השלטון הצלבני, ירושלים לא היתה בירתה של הארץ.

הודות לבריטים הוכנסו המים והחשמל לבתים, והודות לבריטים קיימות תוכניות אב לבינויה של העיר, תוכניות המשפיעות על מבנה העיר בימינו ועל תוכניות האב של ימינו. כך קבעו תוכניות האב המנדטוריות שיש לשמר את חומות העיר העתיקה בכך שלא הרשו לבנות בצמוד לחומה. רגישותם של הבריטים לירושלים וחסם המיוחד לעיר נבעו בין היתר בגלל אהבתם לתנ"ך, עבור הבריטים היתה לירושלים משמעות מיוחדת. המטייל היום ברחובותיה של העיר, הן בחלקה המערבי והן בחלקה המזרחי, לא יכול שלא לראות את ההשפעה הבריטית על העיר: הארכיטקטורה, מבני הציבור הגדולים, בתי המגורים והתנויות שהוקמו באותה עת, ואפילו פה ושם ניתן עוד לראות כמה מתיבות הדואר המנדטוריות שבחלקן חזרו ונצבעו אדום, ובכמה מקומות אף נשתמרו מכסי הביוב מתקופת הוד מלכותו. צריך רק מעט לפקוח את העיניים המנדט עדיין כאן אי אפשר למחוק אותו. אסור למחוק אותו.

מבין המסלולים הרבים שניתן ללכת בהם, ולראות בלא מעט נוסטלגיה את ירושלים של אותם ימים, בחרתי בציר פחות שגרתני, הציר לאורך רחוב דוד המלך מבנין י.מ.ק.א ועד לרחוב אגרון.

רחוב דוד המלך תוכנן במקור על ידי הבריטים כרחוב מרכזי המקשר את תחנת הרכבת של הבירה עם מרכז העיר וכזה הוא אמור לכלול מבני ציבור מגורים ומסחר לאורכו.

האמפייר סטייט בילדינג בעיר הקודש. את סיוורנו נתחיל ליד י.מ.ק.א, אחד המבנים היפים ביותר בירושלים, אם לא היפה ביותר, שמגדלו מהווה אחד מן הסמלים של העיר. הארכיטקט הוא אל. הרמון שתכנן את מבנה האמפייר סטייט בילדינג

נחזור לרחוב המלך דוד ונתקדם צפונה. מימין חזית של בנינים מנדטורים היוצרים מעין קיר אבן המבנים סימטריים ועליהם עיטורי אבן.

מלון שויצרי לפקידי הממשל

הבית הפינתי (מס' 18) שובה מיד את העין בחזיתו הפינתית בעלת שני העמודים במרכז. במקור היה זה מלון בניהול שויצרי ששירת את הפקידות הבריטית - מלון ג'ולין. שימו לב לעמודים (פילסטרים) המעטרים אותו, לעיטורים שבחזית ולפרזול שבמרפסת.

מצד ימין מצוי בנין ההיברו יוניון קולג' בנין יפה כשלעצמו אך כיוון שהוא איננו שיר לתקופה לא נתעכב עליו.

הבית המשולש

בהמשך המורד בית המזכיר חרטום של אוניה הבית בני בצורה של משולש בעל קודקוד מעוגל מעט הוא נבנה בשנת 1935 על ידי הכנסיה היוונית אורתודוקסית שסימלה חקוק באבן בכניסה. המבנה חלק ללא עיטורים אך בניו בצורת משולש זיג זג קו המאפיין את עיטורי האר דיקו.

נעקוף את הבית המשולש משמאל. הרחוב הקטן המחבר את רחוב המלך דוד עם רחוב אגרון נקרא רחוב בן שמעון. כאן עמדה שכונת מחנה ישראל הראשונה שנבנתה על ידי יזם מקומי הרב הצפון אפריקאי של ירושלים הצוף דביש, להבדיל משכונת משכנות שאננים שנבנתה ביוזמה חיצונית של משה מונטיפיורי. על חלק מבתי השכונה נבנה מבנה מזדרני בו נמצא מכון גשר. בצמוד אליו מבנה מרשים זו תחנתנו הבאה.

נעשה ונבנה כמו שהם עשו וננו

זהו הפסוק מן הקוראן החקוק בערבית בחזית הבנין המפואר. כיום שוכנים בבנין משרדי משרד המסחר והתעשייה אך במקור היה המבנה בית מלון מפואר שנבנה ביוזמת הוועד הערבי העליון כמשקל נגד לבניות ההולכת ונבנית של מלון המלך דוד ונקרא מלון פאלאס.

עיטורי הבנין מורכבים מחלקים המצויים בתור מסגרת אבן ובה זוגות חלונות בעלי קשת בצורת פרסה. סגנון המזכיר את הסגנון המזרי המצוי

בעיר בית מלון ראוי לשמו לא בגודל ולא ברמה. היתה זאת משפחת מוסרי מקהיר, משפחה עשירה שבבעלותה היתה חברת המלונות המצרית, שהחליטה מטעמים ציוניים לבנות את המלון. וכן הוקם המלון ונחנך בשנת 1931 והיה לפאר המלונות בארץ-ישראל עד עצם היום הזה, שראשי מדינה מתאכסנים בו. על המרפסת, שממנה נשקפת חומת העיר העתיקה, ישב שר המושבות הבריטי צ'רצ'יל וחילק את ארץ ישראל לעבר הירדן המזרחית ולעבר הירדן המערבית. אגפו הדרומי נהרס ביולי 1946 בפעולה צבאית של האצ"ל שהחזיר למלון 350 ק"ג של חומר נפץ בכדי חלב. בפעולה נהרגו 91 איש - בריטים, ערבים ויהודים. היתה זאת פעולת נקם של האצ"ל כנגד השלטון הבריטי, שבאגפו של הבנין שכנו חלק משרדי מפקדת המודיעין הבריטי.

הבנין סימטרי ובמחצית השנייה של שנות השישים נוספו לו עוד שלוש קומות. הגג בעל השנינות מזכיר את חומת העיר. מבחוץ אין הבנין מסגיר את תוכו המפואר. אדריכל פנים שויצרי בשם הופשמיד עיטר את הלובי בעיטורים מן התרבות החיתית, פיניקית והאשורית. כדאי להציץ פנימה ולשים לב לעיטורים אלה.

ביציאתנו מן המלון נמשיר צפונה בסמוך נפנה לימין אל תור רחוב אמיל בוטה שני מבנים מעניינים ומפוארים עומדים כאן מוסתרים מעט עקב חומות האבן שמסביבם.

בית משכנה של המזמיה

בבית מספר 3 שוכן המכון האפיפיורי לחקר המקרא בבנין אוסף ארכיאולוגי חשוב ובו גם מזמיה (היחידה בארץ) הבנין מזכיר סגנון בנייה איטלקי הוא תוכנו על ידי הארכיטקט מריני ונחנך בשנת 1927. כדאי לשים לב לקומתו השלישית בקשתות והעיטורים סביב הגג.

בנין נוסף מצוי במורד הרחוב (מס' 5). זהו בנין הקונסוליה הצרפתית שנבנה בשנת 1930 חזית הבנין סימטרית בעלת קשתות הקומה העליונה אף בה קשתות בגובה שתי קומות ועמודים (פילסטרים) ביניהם. לבנין גן צרפתי יפה שהכניסה אליו בלתי אפשרית למבקרים.

הוקף המוסלמי לא יכל לתחזק ולנהל את המבנה ונסגר סופית בסמור להפעלתו של מלון המלך דוד. הבנין הוחזר על ידי הממשל הבריטי, ובו התכנסה ועדת פיל המפורסמת (1936) שדנה בגורלה של ארץ ישראל והציעה את חלוקתה. הבנין משמש היום את משרד המסחר והתעשייה אך לעתיד יש כוונה להחזירו ליעודו המקורי.

ד"ר מיכאל גרינצויג - מפתח ללימודי ארץ ישראל וארכיאולוגיה, חבר מערכת עליה

לעיון נוסף: ד"ר קרויאנקר, אדריכלות בירושלים הבנייה בתקופת המנדט הבריטי, ירושלים 1989.

בספרד. כמו כן בין כל מסגרת מצויים פילסטרים ועיטורי אבן שבחלקם מזכירים את הסגנון הממלוכי. המבנה נבנה תוך שנה וחמש בשנת 1929, על המלאכה הופקד הקבלן ב. קטינקא אותו קבלן שעמד גם מאחורי בניית י.מ.ק.א. קטינקא זכה במכרז במעט עורמה, שכן נאסר על יהודים ליטול חלק במכרז. הוא התקשר עם קבלן נוצרי ערבי והצעת הביצוע הוגשה על ידי אותו ערבי נוצרי. התנאי היה שעל המבצעים לסיים את הבנייה תוך שנה, ואכן כך היה. המזפתי היה מעורב אישית בתהליך הבנייה וביקר במקום כמעט מידי יום. המלון הכיל 140 חדרים לחלקם אמבטיה צמודה. במלון היתה הסקה מרכזית ומסעדת מפוארת.

אינטרנט

אורן פזמוני לוי

ירושלים - עיר שחברה לה... לאינטרנט

ירושלים נקשרת פעמים רבות למגוון תחומי דעת: דתות, היסטוריה, ארכיאולוגיה, ספרות, מדעי החברה ועוד. מידע למתעניינים בתחום הדתות ניתן למצוא בשפה האנגלית (הידידותית) בשני אתרים שונים:
www.jerusalemssyndrome.com
www.religion.rutgers.edu/vri/

במידה ותחום ההיסטוריה מעניין אתכם, מומלץ לבקר בשני אתרים המציגים את האירועים השונים אשר התרחשו בתאריך מסוים:
www.thehistorynet.com/today/today.htm
www.memory.loc.gov/ammem/today/

לסיום, אם החשיפה לתמונות, לצלילים ולמידע החישה בכך את הרצון לצאת ולטייל בירושלים, תוכלו למצוא רעיונות נחמדים להדרכה באוצר ההפעלות של המרכז להפעלות שדה של החברה להגנת הטבע:
www.teva.org.il/education
 אורן פזמוני לוי - Orpizlvy@hotmail.com

אוויר הרים צלול כיון רוח אתרים מרשימים, עולה בראשי בכל פעם שאני נשאל על ירושלים ורשת האינטרנט. מתוך הרגל התחלתי את החיפוש באתר GOOGLE המציג למעלה משני מיליון אזכורים (!!!) עבור המילה "Jerusalem".

אתר הבית של עיריית ירושלים הוא נקודת מוצא מעולה להיכרות וירטואלית עם העיר. בין חלקי האתר השונים ניתן למצוא: צילומים פנורמיים (360 מעלות) של מספר אתרים בעיר, אוסף תצלומים ירושלמיים ומידע נוסף.
 כתובת האתר: www.jerusalem.muni.il

מקור נוסף למידע על ירושלים הוא "המוזיאיקה הירושלמית החדשה". המצגת העשירה הועלתה לרשת לרגל חגיגות ה-3,000 לירושלים וכוללת: רקע היסטורי על תולדות העיר, סיור באתרים שונים והיכרות עם האנשים שעיצבו את דמותה של העיר.
 כתובת האתר: www.jeru.huji.ac.il/njeru_hopen_screen.htm